

Qvadragesimale Ambrosianvm Dvplex, In Dvos Tomos Divisum

In Hoc Opere Per Singvlos Qvadragesimæ dies habetur bina Concio cum Morali, iuxta Euangelia, quæ in Ecclesia Mediolanensi leguntur. Cvm Indicibvs, Sacræ Scriptvræ, Et Rervm notabilium, cum Summa Concionum & Thematum Euangeliorum. Accomodantvr Hæe Conciones Ad Vsvm Romanum pro Quadragesima & ...

Tomvs Primvs, Continens Conciones A Dominica Prima, Qvæ Dicitvr In Capite, vsque ad quartam exclusiuè, quæ dicitur de Caeco

Bellintani, Mattia

Coloniae Agrippinae, 1626

Fer. III. Audistis quia dictum est antiquis, quicumque dimiserit, &c. Matth.
5.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55873](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55873)

Mat. 3. 16. Iſti clament in fortitudine, vocem eleuēt,
& oculos ad eum, qui & ventis & mari im-
perat, quo imperare fit tranquillitas ma-
gna. Hoc eſt quod dixit Dauid: *In toto cor-*
poſui te de meo exquiſiui te ne repellas me. Qui de-
clinant in via, & diuiſum eſt cor eorum in
his tempeſtatibus, interitum patiuntur.
Oſa 10. 2. *Diuiſum eſt cor eorum, nun̄ interibunt.* In-
quit Propheta. Vellent quidem eſſe in
caltris Chriſti, ſed pondus belli ſuſtinere
detrectant. *Velleſt Chriſtum ſequi*, ſed
cruce exonerati. Nuptijs eius ad eſſe præ-
ſentes; ſed ſine tumpu veltis nuptialis,
non frui manna ſolum, ſed & carnibus ve-
ſci cupientes. Non ſic, non ſic Dauid. *In*
ſu cordis meo (inquit) *exquiſiui te.* *To-*
ſum me dedi ad te deprecandum, video ven-
tum validum, ſubmergor, niſi ad te cla-
mauerim. Quomodo potero ſuſtinere, niſi tu ad-
iuues me. Hoc eſt quod requiritur. Vbi
fortior hoſtium impuſus, ibi fortius eſt
reſiſtendum. Ibi eleuata voce fortius
clamandum ad Deum, qui clamantes
exaudit. A Domino diriguntur grefſus
viri. Quis autem hominum intelligere
potest viam ſuam? ſi per nos viam rectam
inuenire non poſſumus, vt neceſſe ſit à
Domino dirigi grefſus noſtros, num po-
terimus ambulare viam iſtam grandem,
niſi præſtet ipſe vires?
18. Cognoscat homo ignorantiam ſuam,
cognoscat imbecillitatem, non accuſet le-
gis impoſſibilitatem. Non potuiſſet po-
pulus per ſe mare rubrum tranſfretare: nõ
potuiſſet inſectantis Pharaonis manus ef-
fugere. Ceſſit mare, periit Pharao, ſed fi-
lij Iſrael ambulauerunt per ſiccum in me-
dio maris. *Viam munuit, inſectantem*
ſtrauiſt. At quod poterant ipſi facere, non
fecerunt: non ambulauerunt pedibus ſuis
liberati ab obſtantibus? *Surge, comede* (di-
xit Angelus ad Eliam) *grandis enim tibi*
reſtat via. Vt amouet exteriora impedi-
mēta, ita & impertitur adiumenta interio-
ra, Vtinam nos vellemus, non deeſſet ma-
nus Domini. Nos nobis debemus im-
perare, ſuperbiam deponere, diſcutere
inflationem. Quid culpæ fuit in Moyſe;
qui vixit Aaron in Sacerdotem? quid pec-
cauit Aaron, qui vocatus à Domino inuit

Sacerdotium? Et tamen Leuitæ Chore,
& focij tumentes ſuperbia ſtantes aduer-
ſus Moyſen & Aaron dixerunt: *Cur ele-*
uamini ſuper populum Domini? Tumor
mentis eorum illos diſperdidit. Sic in o-
mnibus euenit. Vince tu teipſum, domi-
nare in medio paſſionum tuarum, quæ
hoſtes ſunt animæ tuæ, & erit tibi pax.
Poterat Deus in deſerto ſic populo pro-
ſpicere, vt nullius rei vnquam indigentia
contigiſſet. Sed vbi probata fuiſſet eorum
fides? ſitierunt, eſurierunt, & clamauerunt
ad Dominum, & Dominus exaudiuit eos.
Ita aduerſarium tibi permittit, vt tu illi
conſentiens, fidelis proberis & patiens vt
quantum diligas Deum appareat, pro eu-
ius amore diligis fratrem tuum, & con-
ſentis aduerſario tuo. Sic, quæ videntur
aduerſa, proſpera ſunt; qui aduerſantur
iuuant; aduerſarius auxiliarius fit. At tu
vide, ne quæ ad bonum tuum à Deo or-
dinata ſunt, cedant tibi in malum, nam in
bonum aliquorum certum eſt illa ceſſu-
ra. Sic Aaron confirmatus Sacerdos in
ſeditione Chore. *Sic Iudaorum paupertas*
diuitia gentium facta eſt. Caue ergo tu ri-
bi, & ſta in timore & tremore, ne alius
accipiat coronam tuam. O magnum emol-
umentum, quod nobis offert Dominus,
dimittens nobis in via Aduerſarios. Hac
ratione nobis pretium parat, quod pec-
cata, quibus in Deum iniuriſſimus, fa-
cillimè redimere valeamus, dimittentes
proximi debita, vt noſtra nobis miſeri-
corditer dimittantur. De hoc ergo gra-
tias agamus, vt tantum beneficium Dei
gratia conſequamur, vt mundi ad Deum
accedere mereamur. Amen.

FERIA III. DOMINI.
CÆ DE SAMARITANA.

CONCIO PRIMA.

Audistis quia dictum est, qui-
cumq; dimiserit. *Matth. 5.*

Y 3

ARGV-

ARGUMENTVM.

Suadet Pax & Vnio. Quare in veteri lege permittetur Coniugum diuisio. Cur non in noua; rationes pulchra & docta. De iuramento tractatur, ostenditur introductum ex carentia huius vnionis. De Patientia & ipsius excellentia.

BENE considerantibus doctrinam illorum duorum sapientum, quos certi sumus nobis veteram Sapientiam, quæ desursum est protulisse, quippe qui ductum Spiritus Sancti in illa proferenda sint secuti, aperte manifestum est illos imprimis aptam congruamque spectasse conuersationem hominum inter se, ut per illam ad Deum perueniremus, & interim pacifice & congruenter inter nos vitam ageremus. Vnde Salomon in principio post breuem exhortationem mox infert: *Fili mi si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis.* Et rursus proposita prædicatione atque inuitatione Sapientia, docet eius fructum esse: *ut eruarius à via mala, & ab homine, qui peruersa loquitur, qui relinquunt iter rectum.* Et postmodum: *ut eruarius à muliere aliena, & ab extranea, quæ mollit sermones suos.* Iterum Sapientiam commendans, & hortans, ut quæ hominem bene & congruenter componat cum Deo, redit ad demonstrandū qualem debeat habere cum hominibus conuersationem. *Noli prohibere benefacere eum, qui potest. Ne dicas amico tuo: Vade, & reuertere. Ne moliaris amico tuo malum: & cætera huiusmodi.* Ità & alius Sapiens totus est in eadem docenda atque ostendenda conuersatione. *Certe, ut Deus dixit: non est bonum hominem esse solum, sed malum est cum aliis non conuenire.* Et minus malum esset, solitariam ducere vitam, quam duram cum aliis, & inconcinnam habere conuersationem. Quare Deus expectans a nobis vitam communem & æquabilem, voluit ex vno esse omne genus hominum; voluit ex latere viri pro-

Pro. 1.10.

Pro. 2.12.

Pro. 2.16.

Pro. 3.27.

Gen. 2.28.

Act. 17.26.

Gen. 2.11.

dire mulierem; ex duobus sic simul unis dum sunt vna caro; vniuersos homines proficisci. Hinc & Paulus ad Timotheum: *Hac tibi scribo, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conuersari.* Et Petrus: *Conuersationem vestram inter gentes habentes bonam.* Id quod optimè fecerunt Patriarchæ nostri etiam cum alienis. Hæc autem maximè est hodiernæ lectionis Euangelicæ doctrina, *Quam ergo rogo vos, ut intenti audiatis.*

In qua de tribus instrumur. Primum de insolubilitate matrimonij, dicente Domino. *Audistis, quia dictum est antiquis. Quicumq; dimiserit uxorem suam, det ei libellū repudij | Ego autem dico vobis quicumq; dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mæcham.* Secundò de iuramento. *Iterum (inquit) audistis, quia dictū est antiquis: Non periurabis: Reddes autē Domino iuramenta tua. Ego autem dico vobis, non iurare omnino.* Tertiò, de tolerantia. *Audistis (inquit) quia dictū est. Oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autē dico vobis, nō resistere malo.* Hæc congruunt tribus vinculis, quibus cum cæteris hominibus alligamur. Primum vinculum est Matrimonij, in quo duo coniuges fiunt vna caro. *Et erunt (inquit) duo in carne vna.* Tertium est Pacis, in quo plures homines fiunt vnus spiritus. *Solicite (inquit) seruare vnitatē spiritus, in vinculo pacis.* Secundum Iuramenti, quo vnus homo astringitur alteri. Vnde ab Apostolo dicitur *Immobile: Vt (inquit) per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deū.* Primum est inter eos, qui sunt valde coniuncti, nempe inter coniuges. De quo Dominus: *Quod Deus coniunxit, homo non separet.* Tertium est inter eos qui sunt valde difuncti: vbi alius aliū offendit, percutit, contendit, aufert, angariat. Mediū verò cum omnibus est indiscriminatum, quia iuratur cū omni genere hominū quibuscum negotia tractamus. Primum vinculum, videlicet Matrimonij, iubemur conseruare sed nō contrahere: Sed est in potestate hominis, ut docet Paulus: *Secundum vinculū iubemur, vel saltem monemur non adhibere, sed adhibitum tenemur obseruare.*

Tertium

Rom. 12. 18 Tertium tandem vinculum omnibus debicum est, dicente Apostolo: *Cum omnibus hominibus pacem habentes.*

3 Ex quibus commune trahitur & necessarium documentum, quod maxima inter homines debet esse coniunctio. Quod autem secundum vinculum, videlicet Iuramenti, expressè prohibeatur, dicente Domino: *Ego autem dico vobis, non iurare omnino: hoc non infirmat, sed firmat potius vnionem, ad quam tenemur. Quod enim dicit Dominus. Si sermo vester, est, est; nō, non: quod enim abundantius est, à malo est: notat iusiurandum malam habere originem. Iam enim adhibetur, quia non sibi mutuo confidunt homines; decipiunt ipsi de vanitate in idipsum, dolose agunt, promissis non stat. Si non esset hoc malum, videlicet defectus charitatis, non esset opus iuramento, quo defectus rescitur ipsius charitatis & perfectæ vnionis; vt hoc remedio pacificè viuant homines vinculo charitatis alligati. Ad hanc vnionem aptis quibusdam similitudinibus seu probationibus nos Salomon conatur promouere.*

37. *Melius est (inquit) duos esse simul, quàm vnium: habent enim emolumentum societatis suæ: si vnus ceciderit ab altero fulcietur. Vt soli, quia si ceciderit, non habet subleuantom se. Et si dormierint duo, mutuo fouebuntur. Vnus quomodo calefiet? & si quispiam proualuerit contra vnium, duo resistunt ei. Funiculus triplex difficilè rumpitur. Prima similitudo in vno subsidium ponit collatum ab altero. Secunda ponit mutuuum subsidium. Nam vnus fouet alterum, & alter vnium: dum alter alterum calefacit: Et amba procedunt ex connaturali nobis infirmitate, propter quam ille cadit, & vterq; per se frigidus est. Tertia similitudo ponit subsidium contra malum exterius ab extra contingens, contra quod duo propugnantes facilius prævalent, quàm vnus solus, & totum confirmatur exemplo funiculi, qui fit ex tribus chordis sibi mutuo circumplexis: adeo quòd si earum quamque singulam infringas, vbi fuerint connexæ in funiculo, non ea facilitate rumpuntur. Ergo homines sibi coniuncti & adiuuant infirmitatem propriam, & alienam consequuntur*

Mat. 5. 34. *Ego autem dico vobis, non iurare omnino: hoc non infirmat, sed firmat potius vnionem, ad quam tenemur. Quod enim dicit Dominus. Si sermo vester, est, est; nō, non: quod enim abundantius est, à malo est: notat iusiurandum malam habere originem. Iam enim adhibetur, quia non sibi mutuo confidunt homines; decipiunt ipsi de vanitate in idipsum, dolose agunt, promissis non stat. Si non esset hoc malum, videlicet defectus charitatis, non esset opus iuramento, quo defectus rescitur ipsius charitatis & perfectæ vnionis; vt hoc remedio pacificè viuant homines vinculo charitatis alligati. Ad hanc vnionem aptis quibusdam similitudinibus seu probationibus nos Salomon conatur promouere.*

tur firmitatem, quâ firmati & confirmati non ita facilè deiciuntur: O quantum bonum ex vnione procedit! subleuat à malo, in quod quisq; cecidit; præseruat à malo iminenti ex pugna aduersariorum; & tuetur, & complet bonum habitum, sed imperfectum. Iuuat ambulantes, iuuat dormientes, iuuat pugnantes, si malum incurristi cadens, liberat te; si malum times pugnas, defendit te, si insufficiens est bonum tuum, ab eo, qui tecum est, suppletur.

4 Cum igitur tantum bonum sit vnio inter homines, pessimi omnium illi sunt, qui seminant inter illos dissidia & discordias. Hinc Salomon. *Homo apostata, vir inutilis graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia seminat.* Hic est totus homo peccati, qui omnibus suis partibus corporis & animæ vitur ad malum, ore, oculis, pede, digito, corde, vt tandem dissidia inter homines creet. Homo apostata, Hebræis est, homo Belial, id est insigniter impius. Hic est inutilis sibi & aliis, quin magis noxius, & hoc impense: Graditur ore peruerso, agēs fallaciter, ac dolose. Annuit oculis, terit pede, digito loquitur: id est, quamuis placide loquatur, id tamen ad decipiendū & nocendū facit: quod suis obplicitibus oculorū signis, pedis digiti ostendit: tedit n. ad iurgia seminanda, vnionēq; inter homines dissoluendam. Quod quantum malum sit, ostendit Salomon ibidem subdens: *Sex sunt, qua odit Dominus, & seipsum detestatur anima eius: oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes sanguinem innoxium, cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendū in malum, proferentem mendacia, testem fallacem, & eum, qui seminat inter fratres discordias.* Vide quomodo ab aliis peccantibus discernit discordias seminantē: eumq; nouissimum tanquam omnium pessimum ponit: quem ideo Deus singulariter detestatur. *Anima (inquit) Dei illum detestatur, quasi dicat, Totus Deus ex corde illum habet exosum, quasi qui aduersus Deū incedat, id moliens sua malitia destruere, quod Deus sua bonitate ædificauit. Discordia n. res etiam maxima dilabuntur, discordias igitur*

Prou. 6. 12.

Prou. 6. 16.

igitur seminans, destructorem se præferebat operum Dei.

5 Sed iam de tribus illis vinculis pro tunda societate inductis agamus sigillatim. De quorum primo audiimus dicentem

Mat. 5. 31. Dominum: *Audistis, quia dictum est anti-*

quus: Quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii. Planum & certum ex verbis Domini, permissam hanc dimissionem vxorum populo illi ad duritiam cordis eorum: cum ab initio instituti hominis perpetua fuerit, & indissolubilis coniugum coniunctio. Vbi discimus DE VM intendere semper salutem nostram; quam si respicimus intendit minas & malum. Primum intendit foelicitatem Adam, & ideo statuit illum in loco voluptatis. At lapsum expulit inde in terram spinas, & tribulos

Gen. 2. 8.

Gen. 3. 23. *germinantem. Ne forte (inquit) comedat de ligno vite, & uiuat in aeternum. Quod illi absque dubio, magno fuisset exitio: parupendisset enim diuinum decretum,*

Gen. 2. 17. *quo illi fuerat protestatus: In quacunque die comederis ex eo, morte morieris: arbitrans illud inefficax; quæ res fuisset illi occasio, alia scelera committendi, neque de præterito faciendi pœnitentiam. At moriturus ac sudaturus, ut vitæ mortalis cursum perageret, ad cognitionem peccati atq; adeo ad pœnitentiam excitabatur: quod si neq; pœniteret, non tot, ac tanta scelera perpetrasset. Sic mulierem, partus cum dolore à peccando iterum validè cohibebat. Sic populo coturnices dedit in deserto, ne errarent in fide, arbitantes imbecillum Deum, & impotentem ad carnes apponendas. Vnde in Psalmo. Nunquid & panem poterit dare, aut parare mensam populo suo? Quoniam percussit petram, & fluxerunt aquæ. Sic Paulus de Alexandro, & Hymenæo. Quos tradidi (inquit) Sathana, ut discant non blasphemare. Videns igitur duritiam populi huius, ne forte si inuiti vxores retinerent, ad vxoricidium deuoluerentur, permisit illas dimittere. Ut tamen quantum conueniebat compeceret, iussit, ut libellum darent, in quo scripta esset ratio, quam obrem repudiabant, ut sic moram trahentes forte pœniterent & reconciliarentur. Vnde excellenter impletur do-*

Gen. 3. 16.

Exod. 16.

13.

Pf. 77. 20.

1. Tim. 1.

20.

*cumentum Sapientis: Noli prohibere bene-
facere eum, qui potest, si uales, & ipse bene-
fac. Nam sic nedum non prohibetur, sed
adiuuatur. Nam & à malo retrahitur, unde
facile reconciliatur.*

*facere eum, qui potest, si uales, & ipse bene-
fac. Nam sic nedum non prohibetur, sed
adiuuatur. Nam & à malo retrahitur, unde
facile reconciliatur.*

Sed cur modò non admittitur repudiū? Quia lex nostra immaculata est, nullam admittens imperfectionem, quando

verbum otiosum subiicitur examini futuri iudicii. Ecce quam bonus & rectus corde

debet esse fidelis quisque. Si gloriabatur

Iudæus: quia annunciasset verbum suum

Iacob, iustitias, & iudicia sua Israël, & taliter non fecisset omni nationi. Quæ ergò gloriatio nostra, dummodo nostram legem impleamus? Ideo ad sapientiam hortamur, ut intus & foris simus cum illa uniti.

Circunda eam gutturi tuo, & describe in

tabulis cordis tui. Sic fixa in corde ex quo motus omnis procedit, sit circa guttur, ut ne vel statum emittere possit, qui per legem non transeat. Ita iubemur illam arripere, tenere, amplexari, diligere, & huiusmodi, ut perfectus sit homo Dei ambulans in via immaculata, speciosus forma præ filiis hominum, qui fuerunt ante nos. Nam & circumdare sapientiam gutturi, est ab illa decorari. Vnde Ecclesiæ dicitur. Pulchra sunt gena tua sicut turturis, collum tuum sicut monilia. Sed quæ pulchritudo est in turture? aspectum habet simplicem, sicut & columba. Hic est color non fucatus, sed simplex & natiuus, ut ad præscriptum naturæ sint compositi mores nostri. Vnde

Christus de repudio: Ab initio autem non fuit sic: tunc enim regnabat lex naturæ. Quod autem à natura est, à Deo est, & est bonum & pulchrum: & cum simplicibus sermocinatio eius: collum verò sicut monilia; id est, velut monilibus ornatum, ut monilia sit abstractum pro concretò, id est, moniliatum: ut nedum in genis sit natiua pulchritudo, sed in collo sint augmenta gratiarum, & incrementa virtutum, per additionem donorum, & per superposita ornamenta sacramentorum. Nostrum itaque est implere, quantum possibile est, omnem iustitiam.

Secunda ratio est huius indissolubilitatis. Ut firmior vnio, unde originem trahimus,

Mat. 19. 6.

Pro. 3. 17.

Mat. 19. 6.

Pro. 3. 17.

Mat. 19. 6.

Pro. 3. 17.

Mat. 19. 6.

Pro. 3. 17.

Mat. 19. 6.

Pro. 3. 17.

Mat. 19. 6.

Pro. 3. 17.

Mat. 19. 6.

Pro. 3. 17.

Mat. 19. 6.

Pro. 3. 17.

Mat. 19. 6.

Pro. 3. 17.

Mat. 19. 6.

Pro. 3. 17.

Mat. 19. 6.

Pro. 3. 17.

Mat. 19. 6.

Pro. 3. 17.

Mat. 19. 6.

Pro. 3. 17.

Mat. 19. 6.

Pro. 3. 17.

Mat. 19. 6.

Pro. 3. 17.

Mat. 19. 6.

Pro. 3. 17.

mus, strictiorem doceat, & generet Spiritus unitatem; stabilior sit pax, perfectior charitas, dilectio intimior, & aded ardens amor, vt ab aquis quantumlibet multis nulla possit ratione extinguī, aut etiam vel modicum refrigerare. Ideo enim & Dominus binos misit Apostolos ad legem suam, quæ est lex amoris, Euangelizandam. Ideo & mandatum amoris nouum nominat propter nouam excellentiam illi superadditam. *Mandatum nouum do vobis* (inquit) *vt diligatis inuicem*: vt & amor ipse nouus sit semper, viridis, ardens, perfectus, non diminutus, non aliqua ex parte veterascens aut deficiens. Quapropter assimilauit, siue etiam equauit amorem proximi, cum amore nostri; vt quemadmodum amor nostri, quod ex natura procedat, quæ semper est eadem, integer perseuerat & recens, ita proximum amemus indefinenter & indeficienter. Quod si natura corrupta prona ad malum, querit quod sibi vile est, non quod multis, non æquæ ac se, diligens alios: Recordare quod in Arca es nobiliori, quam fuerit Arca Noë: Vbi si leo, aut vrsus, aut inala bestia insurrexisset aduersus infirmiora animalia, turbata pace, nec ipsa validiora seruata essent à diluuiō. Coërcuit Arca naturam bestiarum, & tuam non coërcet Ecclesia? non Christus? non Euangelium? non periculum? non tua ipsius perniciēs? Si Aquila comedisset columbam, quis nuncius fuisset iam siccatum aquarum? o aquilis velociores ad dilaniandam deuorandamque columbam, aut auferendam pacem: vos beneficium Arcae non accipietis? Voluit in Arca Deus saluari omnē semen: Vos non estis semen verum, non vos saluabit Arca, quam turbatis, concutitis, confunditis. Prædixit Dominus, quod in Arca ista habitabit lupus cum agno, vitulus, & leo simul morabuntur: & puer paruulus mittet manum suam in cauernam reguli: & quod non nocebunt in vniuerso monte sancto eius: Et tu qui insidiaris, vt leo paratus ad prædam. Vbi habitas? num in Arca? num in domo Domini? num in monte sancto eius? at quomodo verum erit, quod non nocebunt in vniuerso monte sancto eius? Cer-

Tom. I. B. l. lantani.

tè cum feris est habitatio tua in Babylone: *Vbi habitas onocrotalus, & ericius, ibi & coruus, onocrotalus, & pilosus, & miluus. Vbi est cubile draconum, & pascua struthionum.* In mundo: non in Ecclesia est conuersatio huiusmodi hominum, qui vt bestia viuunt, quamuis enim corpore degant cum sanctis, spiritu tamen seiuncti sunt, & cum venerit tempus iudicii, extirpabunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis, vt ignis igni respondeat, & alter alterum puniat, flamma vindictam, ardor pœnæ ardorem culpæ.

Tertia ratio est, quia Synagoga inducitur in paginis veteris instrumenti veluti Sponsa Dei: Ita & Ecclesia in nouo nostro. Illa repudiata est, & datus est ei libellus repudii, nempe Euangelium, immo & vetus Scriptura: Vbi apparet quam merito repudiata sit à Domino, si forte hæc cognoscens, ad virum priorem reuertatur. At Ecclesia certam habet sponsonem, nunquam repudiamiri: *Ecce ego* (inquit) *vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem sæculi. Dabo vobis Spiritum veritatis, vt maneat vobiscum in æternum. Hoc est enim regnum, quod alteri populo non tradetur.* Ecce cur ibi permittebatur repudium, hic autem non: erat enim figura temporis instantis: Et quid nos monet figura ista? Ad Synagogam pertinere, qui separatur à Deo; Iudæum viuere, qui sic viuunt, vt à Deo abiiciantur. Cainum imitatus, Saulem sequutus, quos proiecit Deus à facie sua. O quantum studium vobis est adhibendum, ne à gratia Dei excidatis? *Eripuit nos Deus de mundo, vt essemus sancti, & immaculati in conspectu eius in charitate.* Sed nos immunda tangimus, & inquinamur, conformamur huic sæculo imaginem portantes veteris Adam. Fimbrias quaedam iubebantur Israëlitarum portare in vestimentis suis, vt a cæteris gentibus essent hoc signo discreti. At quo signo discernimur nos a non discipulis Christi? *In hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.* In hoc signo vinces mundum. Magnificat Iudæus fimbrias, tu magnifica charitatem:

Z dico

dico tibi, quod quicumque inuenerit te, occidet te, si non fuerit hoc signo signatus.

Gen. 4. 15. Scimus enim quia translati sumus de morte

1. Ioan. 3. 14. ad vitam, quia diligimus fratres. Ideo Angelis percutientibus clamatum fuit ab Angelo Domini: Nolite nocere terra, & mari,

Apoc. 7. 3. quoadu, quo signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. O signum! d' mores Christiani! Nolite, nolite conformari huic sa-

Rom. 12. 2. culo.

9 Si fuerit inter nos dilectio (vt ad secundum vinculum nunc transeamus) necessarium non erit iuramentum. Ideo dico vobis (ait Dominus) non iurare omnino. Sic charitas inter vos, & non erit opus iuramento: quo non existente, necessarium non erit. Non iurare omnino, dico vobis. Cur verò; Sapienter audi.

Et. 23. 9. Iurationi non assuecat os tuum: multi enim casus in illa. Nominatio vero Dei non fit assidua in ore tuo, & nominibus sanctorum non admiscearis, quoniam non eris immunis ab eis. Sicut enim seruus interrogatus assidue, a liuore non minuitur; Sic omnis iurans, & nominans in toto peccato non purgabitur. Vir multum iurans implebitur iniquitate, & non discedet a domo illius plaga. Ecce expressam rationem, cur frequens in ore hominum non debet esse iuramentum: multi enim (inquit Sapiens) casus in illa; frequenter cadit, qui frequenter iurat. Iuramentum res est magni ponderis, non leuiter committendum.

Iuratur in vero iuramento per Deum semper. Quamuis enim non expresse nominetur Deus; implicite tamen nominatur: Et ratio est; quia est regula Apostoli, quod *o- n- ni iurans per maiorem sui iurat* Fit enim iuramentum ad confirmandam veritatem; si tu tantæ autoritatis es, vt simplici verbo tuo credatur, ad quid iurare? si tibi non præstatur fides, testimonium alicuius maioris adhibetur. Quis vero hic nisi Deus? & ideo præceptum erat, vt non nisi in nomine Dei iuraretur. Veteres, vt ex hoc loco trahitur à Sapiente, iurantes nominabant sacrarium, id est, tabernaculum, vel templum, vel altare, quod esset res sacra, & ideo res Dei, vt sic ad Deum referretur nominatio & iuratio illa.

Et quia in tabernaculo erant duo illa lo-

cas, quæ dicebantur sancta; ideo monet Sapiens: *Nominibus sanctorum non admiscearis.* At Dominus Iesus rem exaggerat dicens. *Neque per caelum, quia thronus Dei est.*

Mat. 5. 34. *Neque per terram, quia scabellum pedum eius est.*

Neque per Ierosolymam, quia ciuitas est magni Regis. Vbiq; igitur quidquid nominauerit, intelligitur Deus, cuius hæc omnia sunt, & vt res Dei citatur in iuramento, si verum est iuramentum, id est, si verum, & re ipsa iuratur. *Sed neq;* (inquit) *per caput tuum iurabis;* quia tu ipse non tuus es, sed illius, qui te fecit. Si tu tuus ipsius autor es, fac album capillum tuum, qui niger est; fac nigrum, qui albus est; quod si hoc, quod minimum est, præstare non præuales; ergo ipse facit nos, & non ipsi nos, ergo non sumus nostri, sed eius, qui fecit nos. Qui ergo per caput suum iurat, per aliquid Dei iurat. Recte ergo *no iurare omnino* Propterea quod

Leu. 19. 11. si non magna adhibeatur diligentia, facile

Deut. 5. 20. quis periurabit, & cadet, & casus eius erit in mortem, quia per peccatum mors. Sed audio excusantem te: putabam verum esse, quod iurabam. Num sciebas te hominem esse? Num sciebas, quod omnis homo mandax? num sciebas, quod non omnia nouimus omnes? quod facile decipimur? quod fallit memoria? quod affectus peruertit intellectum? num expertus es aliquando te, vel potius frequenter falsum asseruisse? falsum iurasse? & adhu c exponis te discrimini? leuiter iuras? ergo inexcusabilis es; o homo omnis, & qui iuras, si non necessitate cogaris. Audisti Dominum demonstrantem, quod iuramentum completitur nomen Dei.

Audias & legem: *Non assumes nomen Dei tui in vanum.* In vanum verè assumis, quando falsum iuras; quia non adest quod tu dicis adeste; & vbi illud deficit, vacuum est, vanum est. Verum nunquid non in vanum iuras, quando nulla est utilitas; nulla necessitas? Tunc igitur & ob irreuerentiam peccatur assumendo pro re futili nomen Domini. Multi ergo casus in frequenti iuratione. At dices: Non intendo iurare: profiteor hodie, quod in nominibus creaturarum creatorem non complectar. Ad quid ergo formam assumis iuramenti? Nunquid & hæc non est

Heb. 6. 16.

30

Et. 23. 10

Mat. 5. 34

Leu. 19. 11

Deut. 5. 20

Psalm. 117

Exo. 20. 7

Deut. 5. 11

non est

non est casus, cum dolose rei sacræ pretextu prophanam prodis? Facio ex leuitate (inquis) non dolo: lingua labilis aliquid vult pronunciare, futilia verba illi permitto. Quidquid dicas te excusans, non eris innocens à delicto: quoniam iusiurandum res est diuina, quæ soli Deo debetur, ergo quidquid inducitur quasi tale, vel cum talis rei apparentia, Deo facit iniuriam & irreuerentiam: Sed tandem si aliud mali non esset, periculum est in lingua, facile cades in peritium. Stat ergo sententia: *Vir multum iurans implebitur iniquitate, & non recedet à domo illius plaga.* Similitudinem aduertisti animo? Seruus si assidue interrogetur, frequens flagellatur, quia facile, ne in errore deprehendatur, mentitur; & si mendacium discooperitur, tergum flagellis discooperitur: Sic frequens in peierando, in patiendo non minus erit frequens: quia virum dolosum abominabitur Dominus. Ergo *non iurare omnino*, ut cuitetur tum periculum tum peccatum.

Hæc eadem est ratio cur non esset repudianda vxor, quia, *qui dimiserit uxorem suam, facit eam machari.* Quomodo autem? præbens illi machandi occasionem, ut vbique doceamur has peccandi occasiones euitare.

SECUNDA PARS.

Avdisti quia dictum est antiquis, *oculum pro oculo, dentem pro dente.* Ego autem dico vobis, non resistere malo. Sed si quis te percusserit in una maxilla, præbe illi & alteram. Hoc est tertium vinculum, vere vinculum perfectionis, dignum quod proprio ore doceretur à Filio Dei, qui sicut se præbuit exemplum bonorum operum omnium, sic imprimis huiusce veritatis præcipuum se voluit esse magistrum. *Discite* (inquit) *à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Ecclesia vxor est Agni, & vxor eius præparauit se Agnus mansuetus est, nesciens resistere malo, sed & obmutescens coram tonante & expilante se, lino & victimante. Vxor Agni se præparat, ut tanto sit digna coniugio, quibusnam se ornamentis decorabit? sedeat Babylon super bethiam

induta coccineo, & ornata pretiosis. Vxor Agni, qui totus est, expoliatus est, decoratus est, denique & occisus est, & in occisione sua vxorem duxit, quo mundo muliebri ornata procedet? Esther nullum quæsiuit ornamentum, se voluntati commisit illius eunuchi, quem virginibus Rex præfecerat. Vxor Agni se illius voluntati totam tradidit, gloriosam se reputans, si sit sicut Sponsus eius. Ille sollicitus est de illa. Quantum vero? *Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, mundans eam lauacro aquæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, neque rugam, neque aliquid huiusmodi, sanguinem sudit proprium, ut illam emundaret.* Doloribus ergo, calumniis, persecutionibus, illusionibus, flagellis, cruce, morte illam mundauit & exornauit. His vxor Agni se præparauit ornamentis: quæ de cælo allata sunt. Totus enim mundus talia non habet iocalia, vestes, myrras, monilia, sandalia, margaritas. *Vidi Ciuitatem Sanctam, Ierusalem nouam, descendentem de cælo à Deo, paratam sicut sponsam ornatum viro suo.*

Cur de cælo à Deo? Audi Sponsum & virum eius: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Quomodo misit te Pater? Quando clamauit de cælo Pater: *Hic est Filius meus dilectus.* Tunc præco Ioannes Baptista vox clamantis in deserto clamauit & ipse: *Ecce Agnus Dei.* Hunc Agnum postulabat Propheta: *Emitte Agnū Domine, dominatorem terra, de petra deserti:* id est, de petroso deserto. Missus est ergo, ut Agnus non de loco pascuæ, sed de petra deserti, sed de vasta solitudine, de eremo horroris pleno. Vbi est serpens dipsas statu adurens, de necessitatibus, de tribulationibus, de angustis, de plagis supra modum, de mortibusque tandem: hæc est petra durissima. Vnde ad Ecclesiam, quæ est mons filia Sion, missus est Agnus dominaturus vniuersæ terra. Inde & Ecclesia occurrit Deo suo. Inde veniens coniungitur Sponso suo. *Ecce ego mitto vos sicut Agnos inter lupos: & volo sitis sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro, nolo ut onusti sitis lana, & lino, & onere rerum temporalium, sed*

Eph. 2. 15.

Eph. 5. 25.

Apoc. 21. 20.

12

Ioan. 20. 21.

Matt. 3. 17

Ioan. 1. 29.

Isai. 16. 1.

Deut. 8. 15.

Luc. 10. 3.

Cant. 4. 22.

Luc. 10. 4. *ut greges tonsarum. Nolite portare sacco-*
lulum, neque peram, neque calceamenta, ne-
que duas tunicas habeatis. Sic erit Ecclesia
secundum similitudinem eius, qui creauit
eam ex latere suo; quæ non est ex sangui-
nibus, sed ex sanguine Agni; non ex volu-
ptate carnis, sed ex morte. Ideo dico vobis
non resistere malo, alioqui non Agnos refe-
retis quos misit Agnus, sed lupos, ad quos
suos misit Agnus.

13 *Quadrat optime Synagoga, oculo pro*
oculo: quadrat Ecclesiæ, non resistere malo.
Incepta est Synagoga & electa, ut sponsa
Dei in vindicta malefactorum; facta in
manu forti & brachio excelso. Percussa est

Exod. 7. *Ægyptus plagis multis: Percussus est Pha-*
 sequentib. *rao morte primogeniti & interitu suo &*
torius exercitus sui. Tunc cantatum est:

Exod. 15. 11. *Quis similis tui in fortibus Domine? quis si-*
milis tui, magnificus in sanctitate, terribi-
lis, atque laudabilis, & faciens mirabilia?
Extendisti manum tuam, & deuorauit eos
terra. Flauit Spiritus tuus, & operuit eos
mare. Quid mirum, si vindicta perseuera-
uit in populo illo, ex qua creatus est? At
nouus populus, noua sponsa, quæ non ascen-
dit de cælo a Deo: qui sic dilexit mundum,

Apoc. 21. 2. *ut Filium suum unigenitum daret: quem*
 Ioan. 3. 16. *propter peccata populi sui ipse percussit, non*
 Isai. 53. 8. *ita edocta est a Deo, sed didicit non resiste-*
re malo. Quia non est percussus Pharao,
sed sponsus accepit percussuram plage ma-
ximæ, quam fecit illi manus Omnipotentis.
Ideo dicit: Siquis te percusserit in una
maxilla, præbe illi & alteram, & illatas ini-
urias sustinete, & ad sufferendas esto te
parati.

14 *Iam duas rationes vidimus, cur nobis*
dictum sit a Domino Iesu Christo. Non
resistere malo: ubi fuerat dictum antiquis:
Oculum pro oculo: nempe ut Ecclesia con-
formaretur sponso suo, & principio suo.
Tertia huius mansuetudinis sit ratio, quod
dum postulatur Agnus a Propheta, simul
vocatur Dominator terra; ut intelligam⁹,
quod nulla est alia via perueniendi ad cõ-
pletum mundi dominium & possessionem,
 Psal. 36. 11. *quam mansuetudo: Mansueti enim here-*
ditabunt terram, & delectabuntur in multi-

rudine pacis: Et Beati mites, quoniam ipsi
possidebunt terram. Viribus quidẽ & armis
instituta & ampliata sunt regna: Sed qua-
tuor bestiarum nulla (quæ sunt quatuor regna
mundi, omnium potentissima & amplissi-
ma) armis subegit mundum vniuersum; di-
cat licet Danieli Regi insignissimo primi &
potentissimi regni. Magnitudo tua perue-
nit vsq; ad cælum, & potestas tua in termi-
nos vniuersæ terræ. Sicut n. hyperbolicè
dictum est, quod magnitudo eius ita creuit, quod
perueniret vsq; ad cælum; ita per amplifi-
cationem dictum est, quod potestas eius perue-
nit vsq; ad terminos vniuersæ terræ. Quod
experientia docet: Nam bestia ista inter
se pugnauerunt in mari magno. Reliquus
erat modus dominandi super omnem ter-
ram. Hic est, quæ figurauit Dominus, quã-
do super asellum sedens conclamarat est
Rex, & acclamatum est regnum eius; sic
ostendens, quod non armis bellicis, sed
mansuetudine & paupertate subiugaturus
esset omnia sua imperio.

Hinc Zacharias hoc prævidens scripsit: ¹⁵
 Zach. 9. 9. *Eccce Rex tuus veniet tibi: Ipse pauper, & as-*
cendens super asinam, & super pullum filium
asinae. Et disperdam quadrigam ex Ephraim,
Et equum de Ierusalem, & dissipabitur arcus
belli. Quod & Dauid si bene attendatur, ibi
docuit, quando cecinit: Minuisti eum paulo
minus ab Angelis, gloria & honore coronasti
eum, omnia subiocisti sub pedibus eius. In eo n.
in quo passus est atq; tentatus, paulo min⁹
ab Angelis minoratus est: merito itaq; su-
per omnes est cõstitutus. Vnde Paulus: Eum
qui modico, quã Angeli minoratus est, viden-
mus Iesum propter passionem mortis gloria &
honore coronatum. Factus n. obediens vsq; ad
mortem; loquutus est victoriam, quia Deus
exaltauit illum, ut in nomine Iesu omne genus
seruietur. Et adorent eum omnes Reges terra, &
omnes Gentes seruiant ei. Ita & ipse, quos
misit, ut agnos inter lupos, hos constituit
principes super omnem terram. Ita n. meretur
mansuetudo. Verum & ipsa per se mansue-
tudo verum sibi acquirit regnum super omnia
regna mundi. Dixit modò Psalmus: Et a-
dorabunt eum omnes Reges terra, omnes Ge-
tes seruient ei: ex quo habetur, quod ille om-
nibus dominatur, cui omnia seruiunt.

At man-

At mansueti omnia obsequuntur, ergo princeps est omnium. Quidni mansueti omnia seruiant, quando & qui offendere moluntur, hi magis, egregieque obsequuntur? Quid Arcam extulit super omnia cacumina montium, nisi fluctus feri maris? Quid Iosephum euexit ad principatū Ægypti; nonne fratres persequentibus? nonne mulier insidians & calumians? nonne diutinus carcer? Si mali iuuant, boni quid faciunt? Martyres testes sunt. Apostoli Domini, & omnes id experiuntur, qui mansuetudinem colunt: *sunt enim cum omnibus hominibus pacem habentes: pacem* (inquam) *qua exsuperat omnem sensum, nempe pacem Dei: Et delectabuntur* (inquit) *in multitudine pacis: quæ vera est delectatio cordis, quando per illam fit, ut homo veluti insuperabilis sit, quem nemo offendere possit. Si ambulaueris super ignem flamma non nocet tibi, ad id ut neque odor sumi illi offitiat. Hoc verum, hoc maximum est dominium. Qui sic sapit, Domino sapit, qui intruetur corda, & probat renes: stultum illum, licet appellent insipientes. Sapiens enim dicit. *Visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace.* Videntur affligi, concuti, iactari, turbari, illi autem sunt in pace, & delectantur in multitudine pacis, in abundantia pacis. *Observabit peccator iustum, & quarit mortificare eum. Dominus autem irridebit eum, inanes reddens omnes conatus eius.* Quoniam brachia peccatorum conterentur, confirmat autem iustos Dominus, & hereditas eorum in æternum erit. Num igitur mansueti sapientes non sunt? Audi tu Sapientem, ut sapiens fias. Est sapiens animæ suæ sapiens; & fructus sensus illius laudabilis. Qui sic sapiens est, sibi iuvat sapientia sua, sentit ipse emolumentum, & fructum sapientia suæ. Videtur semen suum nunc ab hominibus, videtur arbor patientiæ & sufferentiæ, sed fructus non videtur, effectum sentit ipse, alij neque aspectu percipiunt. At tantus fructus sensus, & sapientia illius suo tempore, & ab aliis laudabitur, dicentibus: *Non insensati vitam illorum æstimabamus insaniam: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei.* Cur inter*

filios Dei? *Quia beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Mat. 5. 9.
 Quarta ratio, cum tantus sit mansuetudinis fructus, ut per eam factus sit homo filius Dei, ut si hæres mundi, & totius vniuersi possessor: magna tamen facilitate ad apicem tam excelsi imperij peruenitur. Non facile est seipsum defendere, proprias vlcisci iniurias, si vi est repellenda vis. Quis tantam habet vim, ut tantam persequentium, infestantium, diripientium, calumniantium, perturbantium, quin & interimentium vim repellere possit? Nabuchodonosor, qui per thronum suum iurauit, quod se defenderet ab vniuersis nationibus, quæ illi subici derectauerant, quanto labore hoc est aggressus: exercitum coegit, & misit sub Holoferne ad se vlciscendum de iniuria, quam sibi ab iis somniabat illatam, qui illi nulla nocuerant ratione, aut modo. Sed quid? neque hoc tanto adhibito labore, tantis impensis, tantis imperij sui viribus, virtutibus, diuitiis consilium suum assequi potuit, aut desiderium obtinere. Vna mulier in domo Nabuchodonosor fecit confusionem, frustrauit intentionem, dissipauit consilium, confregit potentias arcuum, scutum, gladium & bellum, & tantum opus quanta facilitate confecit? facilius ipsa manibus suis perfecit, quam nos verbis explicare possimus. Mulier, mulier mollis, delicata, pulchra, ornata, sed casta, tanti exercitus virtutem superauit. Vbi tanti exercitus virtus & potentia defensionem, quam fuerat meditatus, exequi non valuit aut moliri. O doctrinam. *Non resistere malo: resistentia sine labore nulla ratione esse potest. Non resistas; & non laborabis. Cede locum, ut mitia poma, ut caro mollis, ut tenerum quid. Hoc facillimum est, sed num ideo cedendo cades à causa? a negotio? ab incurfu & occurfu pugna? Nequaquam, quia cedendo potius & perdendo victor abibis. Audi Apostolum: *Non vosmetipsum defendentes charissimi, sed date locum iræ. Scriptum est enim: Mihi vindictam, & ego retribuam: sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit potum da illi. Hoc enim facies, carbores ignis cogeres super**

caput eius. Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. Horum Apostolicorum verborum coniunge cum fine principum: Nō vosmetipsos defendentes, sed date locum ira. Hoc est principium. Finis verò: Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. Nunquid vult aut hortatur Apostolus, vt perdas, vt expugneris, vt in fugam conuertaris quin intendit magis, vt vincas cum impugnaris, & gloriosam referas victoriam. Noli (inquit) vinci, sed vince; sed quomodo fiet illud, quia modum non cognosco? Docet ipse doctor Gentium: Non vosmetipsos defendentes, sed dantes locum ira, criticis viros.

- 17 Duabus rationibus. Altera est: Dominus
 Exo. 14. 14. pugnabit pro vobis, & vos tacebitis, quia i-
 Deut. 32. 35. p̄e dixit: Mihi vindictam, & ego retribu-
 am. Promisit; mentiri non potest. Vide
 Psal. 8. 8. Dominum stantem promissis. Iuravi Da-
 uid seruo meo: Vsq̄ue in aeternum preparabo
 semen tuum & aedificabo in generatione, &
 generationem sedem tuam. At Saul persecu-
 tor totis regni sui viribus insidians vitæ e-
 ius, cur quærit illum de terra rollere? Ipse
 met filio suo Ionathæ expressit aperte: O-
 mnibus diebus, quibus vixerit filius Isai su-
 per terram, non stabiliens tu, neque regnum
 tuum. Agè, persequitur illū Saul, conatur
 interficere. Quid Dauid? seipsum non de-
 fendit; dat locum iræ, fugit, abscondit se.
 Et data illi facultate interficiendi persecu-
 torem suum: parcat, abstinet, & iurat. Viuit
 1. Reg. 24. 5. Dominus quia non mittam manum meam
 & 26. 10. in Christum Domini. Sic tamen vincit per
 Psal. 38. 8. 2. manum Dei retribuētis vindictam. Ma-
 nus (inquit) mea auxiliabitur ei & brachiū
 meum confortabit eum. Nihil proficiet ini-
 micus in eo, & filius iniquitatis non ap-
 ponet nocere. Et concidam à facie ipsius i-
 nimos eius. Et ponam in sæculum sæculi
 semen eius, & thronum eius sicut dies cœ-
 li. Ecce firmatam factō promissionem: vt
 Psal. 88. 36. inde dicat Dominus. Semel iuravi in sancto
 meo, si Dauid mentiar, semen eius in aeter-
 num manebit. Sic vixit, & vicit cedens lo-
 cum maiori, seque non defendens.
 Pro. 12. 10. Alterum modum vincendi Paulus ver-
 bis sumptis à Salomone, sic manifestat: Si
 Pro. 25. 21. esuriserit inimicus tuus, ciba illū, si sitit, po-

sum da illi. Hæc enim faciens carbones ignis
 congeres super caput eius. Tanta est vis bo-
 nitatis, tanta virtutis, quæ ideò virtus di-
 citur, quod est fortitudo, tanta patientiæ
 potentia, tanta mansuetudinis fortitudo,
 vt nihil ei resistere possit. Quid mollius a-
 qua? quid ardentius igne, & tamen aqua
 extinguit ignem. Itæ ergo & responsio mol-
 lis frangit iram. Sic mulier, quæ mollit fer-
 mones suos, vincit & Sampsones; & for-
 tissimi quoque ab illa superati sunt. Si hoc
 in luxuriis, quanto magis in virtutibus? sic
 Abigail iram Dauid mitigavit. Haud secus
 Dauid ipse furorem sæuentis inimici sui
 Saul ad tranquillitatem & æquanimitatem
 reducebat, quem cum audisset Saul eod-
 em tempore & loco, quo illum ad mor-
 tem quærebat, dixit: Numquid hæc vox
 tua fili mi Dauid? Peccavi, reuertere fili mi
 Dauid: nequaquam enim ultra tibi ma-
 lefaciam. Benedixit iu fili mi Dauid, &
 quidem faciens facies, & potens poteris. Au-
 di pronuntiatam potentiam patientiæ, ab
 impotente & impotente persecutore, qui
 vt erat potestatem habens regiam, sic im-
 potens erat, non valens resistere malo
 spiritui, & iræ, & odio, contra innoxium
 imò beneficium Dauid. Hoc fuit carbo-
 nes congerere super caput Saulis, vt in
 verticem eius iniquitas eius descende-
 ret, vt liberè fateretur se peccasse, se stulte
 egisse, & ideò nihil poruisse. De patiente
 verò ait: Et quidem faciens facies, & potens
 poteris. O magna patientia solius patientis
 & mansueti! Ergo hæc est victoria, quæ
 vincit mundū, fides nostra. At fides potētis
 patientiæ cōiuncta est. Itæ enim scribit Io-
 annes: Hic est patientia, & fides sanctorum. 1. Reg. 21. 15.

Quis igitur hanc non suscipiat doctri-
 nam, veramq; sapientiam? Modum illius
 seruadæ explicat Dominus dicens. Si quis
 te percusserit in una maxilla, præbe illi &
 alteram. Et malum sufferre, & bonum cō-
 ferre docet. De malo audisti. Si quis te per-
 cusserit. De bono subiungit. Qui petiit a te,
 da ei, & volenti mutuari à te, ne auertaris.
 Si absolute quis petiit, da illi. Si mutuo pe-
 tit, nempe ad tempus, & hoc concede,
 ne auertaris. De malo, aut illud est in
 persona aut in facultate. Contingit, quod
 in ma-

in manu hostis sit labor & dolor; dolor dum percutit, labor dum angariat. Quid tu: vt non resistas malo? super dolorem tuum adde. Præstò sis ad mala etiam maiora toleranda. Si quis te laborare fecit in

Exod. 1.10. & seq.

peccatis suis, iniurius, contrarius, cogens, & fatigans, vt Egypti laboribus iniustus populum subigebant, non recuses laborem. Dic angarianti; fiat voluntas tua, præstò sum, paratus sum, & non sum turbatus, vt custodiam mandata tua. De rebus, *Qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.* Tollat, licet persecutor res tuas easq; imprimis, quæ necessariæ sunt, vt est tunica. Si vult, quasi iuste id faciat, cooperiatq; malitiam suam, per iudicium noceat, si irreparabilem offensam irrogare præterdit, vt victus & conuictus in iudicio, tuū vltimius recuperare nõ possit. Quid tibi opus est facere? *Dimitte eum & pallium;* adde tu spontaneè ad ea, quæ tibi sublata sunt. Mõstra te tuorū bonorum esse Dominum, nõ feruum, qui possis de eis liberè disponere ad tuam ipsius voluntatem.

Prov. 3.2.

O quæ esset felicitas humano generi, si hanc Sapienciam amplexaremur: Inde Salomon post nobis propositam Sapienciam & exhortatam, subdit: *Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus nõ impinget.* Temporalia ista offendicula sunt, saxa, impedimenta, ne viam curramus mandatorum Dei; in his sæpè offendimus omnes, mille cadunt, pauci refurgunt. *Qui autem malo non resistit, qui hæc terrena spernit, calcat, non est illi scandalum; ambulat fiducialiter in via sua, ambulat in via immaculata, vbi impingere non potest* *Mat. 12. 6.* *Psal. 118. 1.* *pes, sublatis impedimentis omnibus: Beatus, qui sic non fuerit scandalizatus, Beati immaculati in via.* Hi verè sunt beati, quos carteris Dominus auteposuit, dicens: *Beati pauperes spiritu;* qui cum Noè totum dereliquerunt mundum, vt totum possiderent, quanto à terra remotiores in altum euecti, tantò totius orbis facti pacifici possessores, vbi nemo vltra molestus est, deletis iniquis, ablata videlicet iniquorū facultate nocendi. Innocuus enim ille est, in quo princeps huius mundi non

habet quidquã, & hic est, qui in hoc mundo nõ habet quidquam, prorsus à terrenis spiritu seiunctus, corde separatus, animo prorsus alienus. Hunc manet cælus, quod nobis donet Dominus cæli & terræ, qui abscondit hæc à sapientibus, & reuelavit ea paruulis, quorum sunt omnia sua.

Matth. 13. 35.

CONCIO SECUNDA.

ARGVMENTVM.

Radix mala, à qua prouenit iuramentum, consideratur. Quam malū sit perjurare, destruit enim excellentiã Euangelicã perfectionis. Hortantur homines ad pacificè viuendū cum vxoribus suis etiã malis.

MAGNA prudentia est scire quò sint oculi nostri cõuertendi & à quo pariter auertendi, Nam per oculum, illa ad interiora nostra, quæ sunt exterius, ingrediuntur; & afficiunt facile animum nostrum, vbi in illo sibi locū fecerint. Ideò sapienter iustus ille cum protestatur: *Leuasi oculos meos in montes: Psal. 120. 5.* tum rogat: *Auerte oculos meos: ne videant Ps. 118. 37.* vanitatem. Præterq; quod exterior oculus eiusmodi ad interiorè habet necessitudinẽ, & dependentiã, & in eadẽ re dispicienda cõueniãt plurimū. Quapropter ne animus ergã illicita afficiatur, exterior ocul⁹ sedulo est custodiendus. Hæc prudentiã à Christo Domino apertè docemur, quando, postq; dixerat: *Qui viderit mulierẽ ad concupiscendã eam, iã mœchatus est eã in corde suo: Hodie monet. Volenti mutuari à te, ne auertaris. Vt ergò prudentes simus, hanc doctrinã lubenti animo suscipiamus.*

Psal. 120. 5. Ps. 118. 37.

Mat. 5. 28.

Legẽ suam Christus pergit super veterẽ exaltare, vt quæ à vitij magis arceat, & ad eminentiora virtutis opera mentẽ extollat & vitam nostram: Oculum regulauerat in superiorib⁹ dicens. *Qui viderit mulierẽ ad concupiscendã eã, iam mœchatus est eã in corde suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum. Regulat & modo dicens: Volenti mutuari à te, ne auertaris. Qua in te nos docet, ne illa sic abiciam⁹, q̄ spectet te, nõ arridẽt, vt ab his mētis & capitis oculos auertam⁹. Et quo magis appropinquat nobis, eo minus sunt amouenda.*

Mat. 5. 28.

Vbi

Vbi apparet Euangelicæ legis excellentia super Mosaicam, quæ uxores repudiare viris permittebat, quando illorum animo non cedebant. Ar Dominus: *Ego autē dico vobis: Quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam machari.* Magna libertas, vel licentia magis, posse quis odiosam vxorē repudiare. Magnum ē contra vinculum, magna virtutis atq; constantiæ fortitudo, huiusmodi vxorem tolerare. *Melius est enim*

Prou. 21. 9. (inquit Salomon) *sedere in angulo domatū, quā cum muliere litigiosa, & in domo cōmuni.* Et rursus: *Melius est habitare in terra deserta, quā cum muliere rixosa, & iracunda.* Dura nimis est talis conuersatio, quæ sine magna patientia continuari non potest, vt melius videatur vel in deserto habitare, vel se in domus angulum recipere atq; abdere, quā libere conuersari, vbi sit mulier huiusmodi. Ad tantam tolerantia verus nō cogebat lex, propter duritiam cordis eorum: quasi licentia non esset repudij, homines facile vxorū sanguine polluerentur. Atq; idē minus malum putauit lex repudium, quā vxoricidium. Viri tamen sancti molestas quoq; mulieres sufferebant, sicut de Sancto Iob legimus,

Iob. 2. 9.

Tob. 2. 22. & de Tobia. Lex ergō Euangelica, quæ mitiora corda requirit, nos cum aduersis omnibus ita componit, vt malo non resistamus, sed illud potius & patienter toleremus, & lætanter quoq; obuuiis brachiis amplectantur. Idē statuit: *Ego autem dico vobis non resistere malo, sed si quis te percusserit in dexteram maxillā, prabe ei & alteram.* Et ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuā tollere, da ei & palium. Et quicumque angariauerit te mille passus, vado cum illo & alia duo. Num ergo lex quæ tantam exigit in aduersis fortitudinem, coniugum diuortium, & vxoris repudium fuerat permissura?

3. Legis ergō nostræ tantam excellentiam nunc maxime expendamus, quam in charitate potissimum, in pace, & veritate constituit altissimus Legifer noster. Prohibet enim separationem, prohibet iurationem, prohibet vltionem. In quibus stat præceptum illud Domini per Zachariam. *Veri-*

Zach. 8. 16.

tatem tantum, & pacem diligite. Veritatem (inquam) vt prius dixerat. *Loquimini veritatem vnusquisq; cum proximo suo* (quod & Paulus iubet) *& iuramentum mendacne diligatis.* Pacem verō vt ait: *Iudicium pacis iudicate in portis vestris, & vnusquisque malum contra amicum suum ne cogitatu in cordibus vestris.* Et quoniam separationis, & vltionis prohibitio ad pacem vtraque pertinet: iuratio verō ad veritatem: hanc seorsum & primum consideremus, de his quæ ad pacem sunt postmodum tractaturi; Duo autem consideremus, quid sit malum illud, a quo est iurare, & quā malum sit periurare. Malum illud vnde ortum est, & in vsu est, iusturandum duplex est, sicut duo sunt inter illud, videlicet qui iurat & cui iuratur. Alterum infidelitas, infirmitas alterum. Infidelitas (inquam) illa, qua alter alteri, non vt se habet res, loquitur, & asserit, aut negat. Quæ tanta est, vt iam vulgarissima sit illa sententia: *Omnis homo mendax.* Quod cum ita sit, non facile quis proximi sermonē, vt verum probat & accipit; quæ est humana infirmitas. Et cum necessitudo inter homines ex verbis potissimum, & cōmuni colloquio constet; si his duobus malis non adhibetur remedium, infelix nimium est vita & conuersatio humana. Sunt autem huiusmodi mala hæc, vt nihil humanum ad ea medicanda sufficiens videretur. Quid? Diuinum fuit necessariū, & hoc est nomē Domini, quo Deus in testem aduocatur eius, quæ in sermone pretenditur veritatis. Quod nomen tantæ cū sit maiestatis, terroris, ac sanctitatis, obnoxium se diuinæ offensæ imprimis ac vehementer faceret, qui illud violaret; qui etiam non à proximo iam quem scellisset, sed à Deo quem inhonorasset, expectaret vltionem. Hæc est causa cur iuramentum adinuentum est, & in hominum mores & consuetudinem inductum.

Hinc lex vbi dixit: *Non mentimini, nec decipiet vnusquisque proximum suum.* Mox intulit: *Non periurabis in nomine meo. Nec pollues nomen Dei tui: Ego Dominus.* Et quoniam tanta est hominum non infidelitas modo ad homines, sed irreuerentia quoque

quoque ad Deum, vt temerarie inuocetur iureiurando nomen Domini, & sacrilegè quod iuratur, non impletur; inter Dei præcepta istud: *Non assumes in vanum nomen Dei tui*, post ipsius veri Dei noticiam & cultum proximè statutum est. Quin & transgressori simul intentata punitio: *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. Nec enim habebit insonent Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.* Ità & in repetitione legis: *Non usurpabis nomen Domini Dei tui frustra, quia nõ erit impunitus qui super te vana nomen eius assumpserit.* Vbi rem vanam intellige, quæ veritate sit vacua: Ea enim est vanitas, quam cum mendacio coniungit Psalmus.

Psal. 4. 3. Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Sicigitur lex. At Euangelium ad excelsiorem gradum statuens nos euehere, superaddit; *Ego autem dico vobis: Non iurare omnino. Sit autem sermo vester: Est, est, Non, non.* Gratia enim Christi ad pificum innocentiæ statum, quantum fas est hominès reuocare contendit. Audistis enim dum repudiũ tollit, dicentè Dominũ. *Ab initio non fuit sic:* quando verò ab initio? quãdo Adã cõstitutus in iusticia, & sanctitate ex ore Omnipotentis dixit: *Relinquet homo patrè suum, & matrè, & adhaerebit uxori suæ: & erunt duo in carne vna:* Quibus verbis Christus subscribens ait: *Quod ergò Deus coniunxit, homo non separet.* Si ab initio hæc dicta sunt, & ad id temporis vxoriam rem reducit Dominus: ergò Euangelica lex ad apicem illum quantum possibile est, nos laborat erigere. Ità ergò intèdit, vt fides seruetur, eademque, vt tunc esset factum, adhibeatur. Ità & infidelitatem submouens, & infirmitatem per virtutem gratiæ confortans.

Ergò qui veritatem mendacijs, ac pernijs euerit, prostermit, negat & polluit; hic maxime omnium legi Euangelicæ cõtradicit. Cur veritas de terra orta est? nonne, vt quæ erat in cælo Angelorũ medio, in medio nostrum staret quoque, vt illam diligeremus, faceremus, veneraremur? Estò, dicat verum Paulus: *Est autem verax Deus, omni autem homo mendax.* Si iare Deus homo est, verax iam erit & homo: si

Tom. 1. Bellissani,

diuinitas homini coniuncta est, cur nõ & veritas, quando, qui veritatem misit, verax est, vt ait ipsa Veritas? Iuncta quidem est vnitantum hypostaticè Veritas increata. At non vt in illo dumtaxat, veluti collecta esset; sed vt a vellere, super terram omnem diffunderetur. *Verbum quidem caro factum plenum est gratia, & veritate: Sed de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia: Quia lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.* Promiserat Deus daturum se nobis: *Iurauit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eam, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Sic & patribus pollicitus fuerat quòd in semine eorum benedicerentur omnes tribus. *Fidelis quidem Deus in omnibus verbis suis, sed veritas tunc illius enituit, quando ea, quæ promiserat adimpleuit.* Audi Paulum: *Dico Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei ad confirmandas promissiones patrum: Gentes autem super misericordiam honorare Deum.* Veritas fuit, quòd missus sit Christus ad oues Israël propter promissiones patrum: misericordia, quòd repulsus à Iudæis processerit ad gentes, quibus nulla fuerat facta promissio. Gentib⁹ enim non loquebatur, sed patribus, quibus & de Gentibus locutus est. Sic ambo ad laudes Dei inuitantur. *Quoniam confirmata est super nos misericordia eius, & veritas Domini manet in æternum.* An non hæc magna veritatis obseruanda ratio, quæ propter veritatem Dei, veritas de terra orta sit? *Vt sicut misericordia Domini plena est terra: Ità sit & veritas eius in generatione, & generationem:* Attende & causam, cur venit in hunc mundum is, qui perdit omnes, qui loquuntur mendacium. *Diminuta erant veritates à filiis hominum, vana, id est falsa, loquebantur unusquisq; ad proximum suum: labia delosa in corde duplici: hinc miseria inopum, hinc gemitus pauperum.* Ergò propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus. *Qui iaceo inuisus, & absconditus, nunc exurgam, me ipsum manifestabo, dabo salutem meũ & saluatorem vestrũ, producam*

Ioh. 8. 26.
Iudic. 6. 37
Ioh. 1. 14.
Psal. 131. 11.
Genes. 12. 3.
18. 18.
28. 18.
26. 4.
Rom. 15. 8.
Psal. 126. 2.
Psal. 84. 12.
Psal. 32. 5.
Psal. 99. 5.
Psal. 11. 2.
Psal. 11. 6.

veritatem, vt iam diminuta veritates amplificentur: vt iam vestra eloquia sint eloquia Domini, vt verbum meum sit in ore vestro, & vos ipsi quasi os meum sitis.

- 6
Exhortatio.
 O veritas! quanta nunc est dominatio tua super terram? *sermo vester sit, Est, est; Non, non.* Qui ad Euangelium pertinent, qui cum Christo sunt qui est veritas, qui in veritate sunt Christiani, hi ambulat in veritate, hi dolos fugiunt, hi mendacium abominantur. *Ecclesia Dei viui columna est, & firmamentum veritatis.* Qui veritatem abicit, se ab Ecclesia elongat, indignum se declarat, qui in illa sit. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum aduersus proximos suos.* Dirutum vetus templum, quis nisi veritas restaurauit?
 1. **Tim.** 3. 15.
 3. **Esdr.** 4. 14.
 3. **Esdr.** 4. 49.
 1. **Ioan.** 8. 44.
 1. **Ioan.** 8. 31.
 1. **Matt.** 18. 7.

SECUNDA PARS.

7 **Q**uoniam non custoditur os nostrum, nec veritate regulatur, iam mundus in hominum moribus, veluti ad Chaos anti-

quum miserima conuersione reuertitur, vt vix sciam an illa prisca confusio, Babylonia istam in hominum moribus, actionibus, & tractationibus referre valeat sufficenter. In aeris alterationem Salomon reuoluit fallas hominum promissiones dicens: *Nubes & Proa. 15. ventus, & pluuia, non sequentes, vir gloriosus, & promissa non complens.* Aer nubilofus vtis concussus pluuiam repromittit, at non semper etiam post huiusmodi alterationes sequitur pluuia: Haud fecit gerit se homo, qui multa & grandia pollicetur, qui non tribuit tamen. Quod si huiusmodi falsa ac vana promissiones turbato aeri comparatur: quid erit tanta mendaciorum aggregatio atque frequentatio? quid hominum in dololuentium, dolose agentium, fraudibus fallentium multitudo? De separatione ergo & vitione, quae paci officium maxime, actus propono prius vitione Ezechiel. Vnde trahitur exhortatio pacifice vitae cum vxore, & patientiae cum offendente. Ezechiel itaque intellecturus ex visione quatuor animalium, quae mala procedunt ex hominum iniquitate se mutuo fallentium, insectantium, turbantium, hoc vidit: Et vidi (inquit) & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone; & nubes magna, & ignis inuolvens, & splendor in circuitu eius, & de medio eius quasi species electri, & in medio eius similitudo quatuor animalium. Horrida ista visio, & terrore plena; nonne veluti in speculo, statum nobis mundi repraesentat, vbi res tam diuersae ad inuicem coniunguntur? homo, leo, aquila, bos? o monstrum, o confusio, o chaos inuisibile. Bene turbo, nubes, ignis, & haec ab Aquilone, vnde malum panditur omne, simul inuoluta & veluti indistincta veniebant. Nunc quis hoc ambigat peruersam hominum conuersionem & vitam designare? vbi tot diuersa, tot aduersa, tot peruersa concurrunt, & versa omnia, atque mutata a conditoris summi instituto. Homo es, sed Leoni proximus & similis. Ideo Sapiens monet: *Noli esse sicut Leo in domo tua, evertens domesticos tuos, & op. Eccl. 4. 11. primens subiectos tibi.* Et de muliere, quae & ipsa homo est, idem Sapiens nonne dicit: *Commorari Leoni & Draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam.* Homo
 es,

es, verum cum boue coniunctus es, quando de recordi iuvene, que meretrix irruunt dicit Salomon: *Sequitur eam, quasi bos ductus ad victimam*. Homo es, sed cur bestia illa prima que fuit regnu Assyriorum habebat alas Aquila? quia scelesti, aquilis velociore sunt ad effundendum sanguinem. Væ nobis si non esset filius hominis super hæc animalia: capiti eorum imminebat firmamentum, & super firmamentum similitudo throni, & similitudo quasi aspectus hominis desuper. Et cum fieret vox super firmamentum, stabant, & submittebant alas suas. An non iam manifestum est, vocem hanc vere cœlestem vocem esse Domini nostri Iesu Christi, qua sistunt animalia, qua distinguitur chaos; qua tot ac tante hominum turbationes sedantur, componuntur, regulantur? Audi vocem istam: *Ego autem dico vobis. Quicumque dimiserit uxorem suam, facit eam mechari. Ego autem dico vobis, non resistere malo.* Vidit Ezechiel animalia, & coniuncta & currentia. Vidit & Ioannes, sed distincta & quiescentia. Facta enim voce Christi super firmamentum, & eo sedente iam pacata sunt omnia, vbi vox illius auditur & custoditur.

8. Audite ergo verbum Domini. Docui non iurare omnino, sed simpliciter asserere veritatem; si verbo, vt nō offendamus, monet, quanto minus facti permittit offensionem? si iuramentum vetat, quanto magis perituri, quod & lex vetabat? quanto magis dolos, fallacias, iniurias, calumnias, detractiones, iurgia, contentiones? sed adhuc leo est in via, cuius maledictione os plenum est, & amaritudine, & dolore. *Sub lingua eius labor, & dolor, sedet in insidiis cum dimitibus in occultis, quasi leo in spelunca sua, vt rapiat pauperem, & interficiat innocentem.* Quid verò tu? ne sis leoni coniunctus, sis homo, sis mitis sis mansuetus, sis ratione præditus, ne commutaueris superbo, ne induas superbiam & ferocitatem, ne fias leo & tu. Esto vxorē habebas, de qua scriptum est: *Nequitia mulieris immutat faciem eius, & obtuscat vultum suum tanquam visus.* Quid hic agis tu?

iam dimittere non potes, numquid similis ei efficieris? Absit. Docuit Salomon: *Ne respondeas stulto iuxta stultitiā suam, ne efficiaris ei similis*. Quid est respondere stulto iuxta stultitiā eius? stulte loqui indignanter, obiurganter, si & ipse sic locutus est. Sed si stulte ille, sapienter tu; si indignanter ille, patienter tu; si obiurganter ille, tu in mansuetudine suscipe verbum, & molli responsione frange illius iram.

Cogita quod vidit Ezechiel, nempe super animalia illa coniuncta sedere virum, quem adorat multitudo Angelorum. Non sine (inquam) illius prouidentia factum est, vt cum huiusmodi muliere coniungeris: hæc est crux tua, quam post Christum ferre debes. Nunquid non fuit Synagoga Sponsa Dei? & quam se illi tandem exhibuit? Ipsa, ipsa quod nec permittebat lex, neque cogitauerat, sponsum suum ne repudiauisset modò, etiam sine libello, sed de domo expulit, eiecit extra vineam, deturpauit, occidit, vt re iam dicat, quod verbo dixerat aliquando per Prophetam. *Ipsa non vxor mea, & ego non vir eius: & patienter egit tamen, & paratus est se iterum coniungere illi.* Hoc facite viri, hoc discite à Christo: *Diligite uxores vestras, sicut & Christus Ecclesiam nouam sibi sponsam istam accepit, vt doceret qua ratione cum vestris vitam nunc agere debeatis.* In lege sic scriptum est: Si habuerit homo uxores duas, vnā dilectam, & alteram odiosam, & fuerit filius odiosæ primogenitus, non poterit filium dilectæ facere primogenitum; & præferre filio odiosæ. Quæ vxor Christo odiosa, si non Synagoga? Quæ dilecta, si non Ecclesia? & ex Synagoga tamen assumpsit Apostolos: de quibus Dauid: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: & constituit illos primogenitos, constituens eos principes super omnem terram: iuxta quod de illo met Dauid sub sumptius cecinerat figura.* Et ego primogenitum ponam illum excelsum præ regibus terræ. Tam malecigitur Christus habitus à Synagoga, non repulit tamen plebem suam, vt dicas, etsi sit odiosa mulier, in hoc Christi mansuetudinem imitari, eamque vt dilectam habere

Pro. 26. 45.

Matth. 23. 39.

Osea 2. 7.

Eph. 5. 25.

Deut. 21. 17.

Pf. 44. 17.

Pf. 88. 3.

iam, & diligere, sicut & Christus Ecclesiam. Magna quippe felicitas humana uxorem habere ad suam voluntatem; mutuum enim amor & honestus voluptatem creat. Vnde Sapiens: *In tribus beneplacitum est spiritui meo, quae sunt probata coram Deo, & hominibus: Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier bene sibi consentientes: Et hoc Dei donum est: sed non omnibus datum.* No-uit enim Deus quid cuique expediat. Si alter coniugum morosus sit, molestus, dissentiens; cogitet alter, Deum suam necessitatem praenouisse, & quod prauiderat sibi expediens fore, illi contulisse, atque ita disponat sermones, & actus suos in iudicio, id est prudenter, ut quod illis datum est ad beneficium, non sit ad praedudicium: prudentia opus est, atque patientia: prudentia ad alterum; ad te ipsum patientia: quin & utrumque & prudentia, & patientia.

9. Generalem illam regulam. *Non resistere malo:* Pro omnibus, & erga omnes dedit Dominus: Ergo illa potissimum coniuges inter sese obseruare tenentur. Magna virtus: *Non resistere malo.* Sed si tantum bonum est malo non resistere, quantum malum bono resistere: quale piaculum, bonis malum inferre? Hoc dolebat Paulus, quod non malo resisterent: fideles, verum & sibi mutuo malum inferret:

1. Cor. 6. 7. *Iam quidem omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini: sed vos iniuriam facitis, & fraudatis, & hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt?* Duo Paulus culpatur in Corinthiis: & quod malo resistant; & quod malum inferant, quae duo ex verbis Domini trahuntur. Dum enim docet malo non resistendum, malum supponit illatum. Primum ergo est malum inferre, hoc contra legem omnem agitur: Namque lex nulla admittit, quod proximo nocetur. Quare Romani in quo laudem constituebant, non erant ipsi innoxij, ceteris nationibus molesti, quas sibi subigebant. Et propterea neque alie tres bestiae, quae orbem vniuersum sibi

subiectum habere laborauerunt, immunes sunt a delicto. Vnde Nemrod, qui primus per vim sibi regnum crexit, dicitur: *Robustus venator coram Domino.* Venatio illa sua, ut ad oppressores debiliorem se extendit, a Sapiente sic describitur: *Venatio leonis onager in eremo, sic & pasqua diuitum sunt pauperes.* Erat Robustus gigas iste, non poterunt illi gentes resistere, quapropter illos iniuste & violenter opprimebat: Hoc autem erat coram Domino, quoniam *vultus Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.* Videbat enim Deus, & displicebat ei: sic sunt omnes, qui proximum offendunt quoquo modo.

Paucos inuenias potentiores, qui debiles non offendant. Sunt enim, ut dixit Sapiens, pasqua diuitum pauperes; sicut enim feri debiliores a fortioribus rapiuntur & comeduntur: cuiusmodi est asinus syluestris, quem onagram appellant. His Paulus interdicit regnum Dei propter illorum iniquitatem: *Iniqui inquit regnum Dei non possidebunt.* Qui namque terram sibi iniuste rapiunt, quomodo caelum possidebunt? Iustitia vnicuique tribuit, quod suum est. Factum regnum Dei, & dabitur: Caelum caeli Domino. Quomodo autem illius iurisdictionem adipiscimur? Audi Iustitiam, quae de caelo prospexit: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum.* Pauper huiusmodi non est, qui terram diligit, qui terram diripit, qui terrae laborat dominari. Vnus tantum Deus, Dominus est caeli & terrae. Tu si terrae volueris esse Dominus, tuum non erit regnum Dei. Ut sis Dominus caeli, terrae te conuenit pauperem esse. At quomodo pauper, si oculi tui diuitis numquam satiantur? *Si quasi solus habitaturus in medio terra coniungis domum ad domum, & agrum agro non cessas iugiter copulare?* Cum itaque pauper non sis, neque tuum est regnum caelorum, quod pauperum est: at si non tuum, neque illud possidebis. Ideo quod *iniqui regnum Dei non possidebunt.*

Secundum quod Paulus culpatur, est: *Malo resistere.* Quare inquit non magis iniuriam ac-

*viam accipitis? Quare non magis fraudem patimini? Hoc vero bifariam fieri contingit: Vel tantum impediendo ne quis sibi noceat, vt angariani resistere, ne angariet; & tunicam tollenti obflare, ne auferat: Quod profectò, vt iniquum non est infirmum ramen est: propterea quòd resistētiam Christus vetans in culo obligationis non adstringit, sed ad gradum dirigit Euāgelicæ perfectionis. Vel resistentia ista etiā ad vindictam procedit offendentis, vel repetens ablatum bonum, vel vlciscens illatum malum: Et hoc nouissimum fieri contingit, vel priuata propriaque autoritate, vel communi, quæ est iudiciaria. De communi per Iudices statuebat lex oculū pro oculo, dentem pro dente: Id autē fieri poterat zelo, aut vindictæ, aut iustitiæ. Ne zelo vindictæ, id lex ipsa quoque interdiceret, dicens. *Nō quaras vltionem, nec nemoris iniuria iurium tuorum.* Legis tamen erat vindicare iniquitates, & iniquos castigare.*

Et summa in Euangelio statuta punitio est, de populo per excommunicationem exterminari. Neque concedit ex vi sua, vt etiam ex iustitia cōtra proximum tuas iniurias prosequaris. Quod si licitè fit, aliunde est, quàm ex Euangelio, qui leges polyticas; vt non statuit, ita nō destituit. Quod propterea minus admittit, quòd vt difficile est diuitē intrare in regnū cœlorum, ita & suas iniurias prosequentē. Etenim quemadmodum diuitiarum amor eas habentem facile alstringit: Ita quærentem vltionem, odium facillimè incurrit.

no. 21. 24
 Gen. 19. 18.
 Gen. 13. 2.
 Gen. 9. 25.
 Cor. 6. 7.

tium hac ratione spectarent gloriam Dei! Propria demū autoritate iniurias vlcisci, lege quacunque iusta vetitum est. Si nullus, dum sua res agit, dicit testimonium, quòd si dicit non creditur, quam ratione in re sua contra quemcunque licebit iudicium facere? Quis enim te constituit iudicem super illū? Dei iudicium est nō tuū. Rectè igitur Salomon: *Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam ei, reddam vnicuique secundum opus suum.* Vide quæso quanta temeritas, quanta superbia; *solius Dei est reddere vnicuique secundum opera sua;* & audes tu dicere: *Reddā vnicuique opus suum.* An vales tu quoque hoc præstare; sed ò vltimam verè id præstares. Nam & Deo redderes secundum opus suum. Gratiar redderes, honorem, cultum, obedientiam, reuerentiam, timorem, amorem. An fortè de malo opere te loqui declaras? Res ista te malis plenum ostendit, quādo malo reddere vales, bona nequaquā. At quare in hoc quoque nō generalis es, ac totus? redde hosti tuo, homicidæ omnium, Diabolo (inquam) secundum opus suum. Quanta super te congersit, & indies mala congerit? hunc inimicum habes, contra illum exerce inimicitias. Quomodo fecit tibi, sic facias illi: te deiecit, deiice illum: te interfecit, interfice illum: te expulit de Paradiso, tu de hoc mundo, de corde tuo eiice foras, vt bene sit tibi. Amen.

Deus. 1. 17.
 Pro. 24. 29.
 Rom. 2. 6.

MORALE.

Videtur ergò quàm verè dixerit sanctus ille, qui in spiritu loquebatur. *Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandata tua.* Is perspector est, qui similiter factor est. Sicut & Deus quādo præstat, tum nobis ostendit misericordiam suam, & Christus postquam pertransiit beneficiendo, tum dixit; *Multa bona opera ostendi vobis.* O felicem inspectionem! ò beatum hominem perspicentem in omnibus mandatis Dei. Quid enim Dei mandata præcedunt, nisi vt perfectus sit homo Dei: Vbi autem perfectio est, ibi confusio non est: confunditur fur deprehensus in opere manuum suarū. Confunduntur superbi, quando

13
 Psal. 118. 6.
 Act. 10. 38.
 Iob. 10. 32.

do dum alleuantur, deiciuntur. Qui rei innititur labenti, si cum cadente cadit, confusione suffunditur. Qualis erit confusio hominum, qui terram innituntur, cum illa excutiens Deus, impios excludit ab ea? Qualis confusio diuitis in die vltionis, in quo nihil proderit iactantia diuitiarum? An non confusus ille, cuius frustratur desiderium? cuius opera non succedunt prospere? cuius inimici gloriantur in malis eius? & qui exaltatus incipit cum rubore nouissimum locum tenere? Nabuchodonosor,

Iud. 2. 3.

qui in superbiam elatus, dixit cogitationem suam in eo esse, vt omnem terram suo subiugaret imperio: quam confusus euasit, quando vna mulier Hebraea, praeciso

Iud. 14. 16. capite Holofernis, fecit confusionem in domo Regis huius superbissimi: An non con-

Esth. 6. 12. fusus Aman, qui indignatus contra Mar-

Esth. 7. 6. dochaem, vbi illum cum omni gente Iudaeorum cogitauerat perdere, coactus est illum honorare, vnde festinauit ire in domum suam lugens, & aperto capite. Et quid, vbi

glorians se solum ad regale conuiuium inuitatum, hostis Reginae Esther declaratus est, & in cruce suspensus? Vnica via vitanda: confusio est sapientiam audire, & in

Ec. 24. 30. illa operari. Ita enim ipsa protestatur: *Qui*

audii me, non confundetur. Et qui operantur

in me, non peccabunt. Audire, & operari simul coniungit. Qui audit me. Qui operantur in me. Quia is verè audit legem, & in ea perspicit, qui secundum illam operatur.

Ita simul componit confundi, & peccare: non confundetur; non peccabunt. Nam profectò peccatores confundentur in tempore malo. Sicut enim est confusio, quae adducit peccatum, vt ait Sapiens, ita peccatum omne adducit confusionem. Sic enim scribit Isaias: *Confusi sunt, & erubuerunt omnes. Simul abierunt in confusionem fabricatores errorum. Israel saluatus est in Domino salute aeterna: non confundemini, & non erubescetis vsque in saeculum saeculi. O*

Psal. 118. 6. *peritam veritatem! Tunc non confundar cum perspexero in omnibus mandata tua.*

Ec. 4. 25. Quanta esset consolatio procul ab omni confusione, si in ea intenderent homines, quae Christus Dei Sapiencia nobis hodie profert ore suo benedictò? Quale gau-

dium vbi sunt vir & mulier bene sibi consentientes? qualis voluptas vigeret, vbi veritas regnat? Quali, qui patientia vtuntur, pace fruuntur? Vides Ecclesiam nouam sponsam descendentem de caelo? caelestia sunt haec, consensus in bono, veritas in corde, pax & patientia in omni opere nostro: terra nostra non dabit fructum istum. De caelo allata sunt: Ibi, hinc, inde consensus, veritas, pax. Hic non mutua sunt ista continuè, interdum claudicant, quia sumus in mundo, vbi fat est seruari à malo. Si coniuges non coniungis adeò, vt vterque idem sapiat, idem sentiat, sinque vterque bene sibi consentientes: Tu quod tuum est perfice, & bene tibi erit. Nam Deus ita decreuit, vt verum bonum non aliunde nobis eueniret, quam ab ipso, qui solus est bonus. Ipse nullo indiget ad benefaciendum nobis auxilio, hoc tantum postulat, vt ipse se homo coarctat Deo per conformitatem & obedientiam. Re sic composita, quidquid huic contingat hominibus illi in bonum conuertitur. Adsit tibi licet homo ille, de quo Sapiens ait: Bona in mala conuertens insidiatur, & in Electis imponit maculam: exies tu absque macula, liber ab eius insidiis & molestis, si cum Deo fueris coarctatus: conuertat homo pestifer bona in mala, valentior Deus ad mala in bona conuertendum. Sit vxor stulta, qualis fuit Iob, num ideò vir sanctus quidquam suae virtutis amisit? stultus sit vir quoque. An non stultitia Nabal dignitas fuit & exaltatio vxoris suae Abigail? Si verò consentiant in virtute, sicut iuuenis Tobias & Sara vxor eius: hoc à Deo datum est. *Qui inuenit mulierem bonam, inuenit bonum, & hauriet incunditatem à Domino: & mulieris bona, beatus vir.* Pars bona, mulier bona, in parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis. Magna profectò in hac vita felicitas ista est, vir & mulier bene sibi consentientes, & haec aliquando viro datur pro factis bonis: quod & de muliere dicendum est. Quò enim contra eueniat: tu Deo coniungere per voluntatis conformitatem, & statum nobiliorem

eris assequutus.

Sed quid faciunt homines? bona sibi in malo

14

15

IAN. 10. 1. mala conuertunt. Quod Nadab & Abiu
 filii fuerint Aaron summi Sacerdotis, hoc
 illis ex sua temeritate exitum fuit. Quod
 Exod. 49. populus in deserto Dei presentia in San-
 ctuario fuerit honoratus, hoc illi ad suam
 perniciem conuertunt. Quod ingressi
 possiderent terram lacte & melle manan-
 tem, detrimentum commisti cum Chana-
 nais sibi fecerunt. Quod Gens illa à Deo
 fuerit per Filium suum vnigenitum visita-
 ta, ad omnium pessimum scelus traxerunt
 ingrati, & ad horribile exterminium. Sicut
 non contristabit iustum quidquid ei acci-
 derit, ita neq; maculabit, neque violabit.
 Tua, tua est culpa non focii, non coniu-
 gis, non proximi cuiusq; si non fueris bo-
 nus, si non bene, quæ tibi apponuntur, fue-
 ris vsus. Si prudens non fueris, patiens in
 malis, in quorum medio versatur vita ho-
 minum. Non dixit Propheta: *Tunc non
 confundar, cum prospera mihi euenient, sed
 cum perspexero in omnibus mandatis tuis.*
 Viam mandatorum perspice, ne erres in
 ea, ne declines neque ad dexteram, neque
 ad sinistram. Sinistra, quæ sunt aduersa, ne
 te extra viam impellant; dextera, quæ sunt
 prospera, ne te extra eandem viam tra-
 hant; vt non declines à mandatis tui Dei.
 Tunc immaculata erit via tua, tunc tuta,
 tunc tranquilla, & iucunditatis plena.
 Etiam si cecideris, non collideris, quia
 Dominus supponet manum suam, etiam si
 elurieris, non deficies; propterea quod di-
 cetur tibi. Surge, comede; grandis enim
 tibi restat via: huc faciunt verba ista Do-
 mini. *Si quis te angariauerit mille passus,
 vade cum illo & alia duo.* Sic ad sensum
 tuum accommoda. Si molestiæ, calami-
 tates, paupertates, cateraque sensui con-
 traria angariauerint te, rebellem tuam
 compulerint voluntatem, vt viam pergas
 mandatorum Dei; tu stimulo assuetus, li-
 ber iam nunc incede: Si fuisse agebaris,
 nunc voluntariè ambula. Stimulo conci-
 tatus equus, etiam non concitatus currit:
 Si in angustia cordis propter prementia, &
 adstringentia mala, viam pergebas diui-
 norum mandatorum; nunc quando dila-
 tatum est cor tuum, quare non curris ve-
 lox? o popule, si in deserto, vbi nunquam

habitauit homo, legem accepisti, heu!
 quare in requie recedis ab ea?

Sic circa tabernaculum Dei populus e-
 rat dispositus, vt sua loca quisque tueretur
 & custodiret. At in tribus aliis omnibus
 numerati sunt, qui possent ad bella proce-
 dere; præter tribum Leui, quæ tamen per
 gyrum tabernaculi figeret tentoria, ne fie-
 ret indignatio super multitudinem. Quid
 hoc queso? pugnaturocul à taberna-
 culo, propè non pugnaturo, omnes tamen
 circa illud. In aduersis pugnatur, in pro-
 speris est quies. Vtroque ad honorem Dei
 nos conuenit vri, vt non declinemus neq;
 ad dexteram, neque ad sinistram; vt sit
 pax his qui propè, & his qui longè. Video
 tamen in aduersis multitudinem accedere
 ad Deum. At extra militiam retrocedunt,
 cum debeant magis appropinquare. Te
 malis impulit Deus, aduersis quodammo-
 do coëgit, vt in pace, Leuita veluti esses,
 Deo propinquus magis, Deo coniun-
 ctior, Deo obsequentior; vt quæ ad cul-
 tum Dei pertinent, humiliter ac deuotius
 frequentares.

Intentus audisti varia Domini præce-
 pta? In aduersis quid? *Non resistere malo.*
 Sed dolorem inferenti, & honorem aufe-
 renti in percussione maxillæ, *præbe illi &
 altera:* laborè ingerenti angariando mille
 passus, adde tu ad laborem. Tuam tibi tol-
 lenti tunicam, sponte tua *præbe illi & pal-
 lium:* hæc ad sinistram, & veluti à taberna-
 culo procul, vbi sunt numerati ad bellum.
 Nunc in dextera propè Deum, vbi non est
 militia, sed quies, quid? *Qui petit à te da ei,
 & volenti à te mutuari, ne auertaris.* Iam li-
 ber, non coactus; pecuniam voluntariam
 da indigenti. Ita perspicies in omnibus mā-
 datis Dei. Ita non erit tibi cōfusio, sed glo-
 ria, & pax, & requies. Sed heu! quid euenit
 nobis? Id quod ait Salomon. *Acetum in ni-
 tro qui cantat carmina cordi pessimo.* Acetū
 nitro auget vim, si cum illo misceatur. Ni-
 trum est cor pessimū, quid acre, ex corrup-
 ta terra concretum. Acetum correptio &
 doctrina, qua cor pessimū corripere labo-
 ramus: hæc enim carmina sunt dulcedinē
 afferentia, salutem, & pacem: sed cor
 pessimum ex correptionibus peioratur, fit
 acrius

Num. 1. 20

17

Prou. 25.

20.

acrius, sit infestius, sit molestius, sit ad malum suamque ruinam vehementius. Vbi sunt, qui patienter ferant incommoda? qui malo non resistant? qui cum se offendentibus concordent? Vbi qui tribuant petenti? qui gratis mutuent? qui mala sufferant? qui bona conferant? qui veritatem loquantur? qui pacem custodiant? In monte Synai Deus dedit legem, ibique cum Moysse loquebatur. At erecto tabernaculo inde loquebatur. Id habes in fine libri Leuitici: hoc in principio libri Numerorum. Sed quid primum iussit de tabernaculo? Ut tollerent summam virorum fortium procedentium ad bellum, & nomina singulorum. O bellum! o pugna! o militia!

In monte olim Deus cum longè esset à nobis, dedit legem: At verò simul atq; nobis in sanctuario & templo corporis sui propè accessit ad nos, de militia est sermo illius, de bello Euangelico, quo per patientiam hostes vniuersos superamus, & homines, & spiritus. Audistis iam de monte: *Oculum pro oculo; dentem pro dente. Ego autem de templo meo dico vobis. Non resistere malo.* Sumite summam virorum fortium procedentium ad bellum, qui populus meus sunt, qui de numero exercitus mei fortes sint in bello, castra vertentes exterorum, non in gladio & hasta; sed in nomine Dei viuentis, vt Christiani, vt Euangelici, vt veri discipuli Christi, qui *vt agnus mansuetus ductus est ad victimam.*

Ier. II. 19.

Psal. 118.
115.

Prou. 20.
22.

Heu! & tu te Christianum iactans, resistis malo? reddis malum pro malo? vindictam sumis contra proximum tuum? *o Domine suscipe me secundum eloquium tuum, quo me docuisti, non resistere malo;* suscipe me (inquam) in numero seruorum tuorum. Sic enim viuam, & non timebo mala, quia tu mecum es: & hoc pacto non confundar: propterea rogo, vt non confundas me ab expectatione mea, qua à te non à me ipso expecto liberari: Sic promittente viro, qui fuit sapientia tua olim repletus. *Ne dicas. Reddam malum: expecta Dominum, & liberabit te.* Suscipe ergo me, o Domine! secundum hoc verbum tuum. *Ne dicas. Reddam malum: Et non confundas me ab expectatione mea, quam audiui, vi-*

delicet: *Expecta Dominum, & liberabit te:* quod si fecero, scio quod non confundar. Da mihi virtutem hanc contra hostes meos, vt in pace mutua dormiam & requiescam. Amen.

FERIA IV. DOMINICÆ DE SAMARITANA.

CONCIO PRIMA.

Audistis quia dictum est anti-
quis diliges proximum tuum,
Matth. 5.

ARGVMENTVM.

Agitur de perfectione dilectionis inimicorum. Quid sit ostenditur. Quod est possibile, & de fructu & utilitate ipsius. Consideratur ista dilectio vt actus, & vt obiectum.

NON mirum si Creator condens mundum non omnia immediatè fecit ex nihilo, sed congeriem quandam còsulamq; materiam velut effudit, vt ex eadem quasi expolita post atq; distincta, mundi totius partes efformaret: cum enim nihil, nihil sit, & ideo in mentem, aut imaginationem nostram cadere non possit, ex recessu creaturarum ab illo, non nobis sic apparet perspicue sapientia Dei, sicut in eo, quod ex rudi, inani, & vacuo quodam chaos extraxit pulchram hanc totam molem, in cuius ordine, ornatu, & perfectione maxime nobis ostenditur, quod omnia in sapientia fecit, fundauit terram prudentia sua, & stabiluit colos in intellectu. Haud secus in creatione hominis spiritualis facti ad imaginem suam se habet Deus. Mala permittit, quae solus bonus Deus facere non potest; ex quibus, quasi ex tenebris dicit lucem splendescere, & veluti